

ГОСПОДАРСЬКІ ФОРМИ ЕКОНОМІКИ І ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

- 2.1. Економічний розвиток первісної доби та перших цивілізацій
- 2.2. Розвиток економіки в період рабовласницького суспільства
- 2.3. Формування економічної думки Стародавнього світу

2.1. Економічний розвиток первісної доби та перших цивілізацій

Приблизно 35–40 тис. років тому з'явилися первісні люди (кроманьйонці). Вони створювали примітивні знаряддя з каменю й дерева, але виробництвом їжі ще не займалися, а привласнювали її, як дар природи. Основним способом добування засобів існування були мисливство, збирання плодів, коренів, рибальство. Умовний поділ первісного суспільства наведено на рис. 2.1.

В еволюції первісного суспільства можна виділити два етапи.

• *Перший етап* – *рання первісна община* – характеризується абсолютним пануванням колективної власності й зрівняльного розподілу, виникненням парної сім'ї, племені. З розвитком продуктивних сил і збільшенням маси надлишкового продукту зрівняльний розподіл є перепоною до дальшого прогресу виробництва.

• *Другий етап* – *пізня первісна община* – характеризується переходом до трудового способу розподілу та продуктивного способу господарювання, в основному землеробства і скотарства. Це була революція в розвитку продуктивних сил суспільства, оскільки забезпечувалося гарантоване задоволення життєво важливих потреб людей, яке, в свою чергу, зумовлювало швидке збільшення чисельності населення, а також привело до формування класів і держави.

Первіснообщинний лад – перша в історії людства суспільна економічна формація. Вона охоплює час від виділення людини зі світу тварин до виникнення класового суспільства. Для первіснообщинного ладу характерні однакове ставлення всіх членів суспільства до засобів виробництва і зрівняльний спосіб розподілу суспільного продукту.

Усі найдавніші цивілізації – Месопотамія, Єгипет, Індія, Китай – виникли в родючих районах на берегах великих річок.

Яскравим прикладом господарського розвитку цієї епохи є трипільська культура, яка була поширена на сучасній території України в період 3500 – 1700 років до н. е. Природні умови цього регіону сприяли не лише мисливству та збиральництву. Трипільським племенам був притаманний високий рівень культури, який позначився на всіх сферах їхнього життя. Тут було розвинуте гончарство – посуд ліпили вручну, потім його випалювали в печах, розфарбовували. Жили в дерев'яних або глинобитних житлах, білених і розмальованих. При цьому слід зазначити, що декоративний розпис будинків, форма й розпис кераміки стали невід'ємною частиною сучасної української культури.

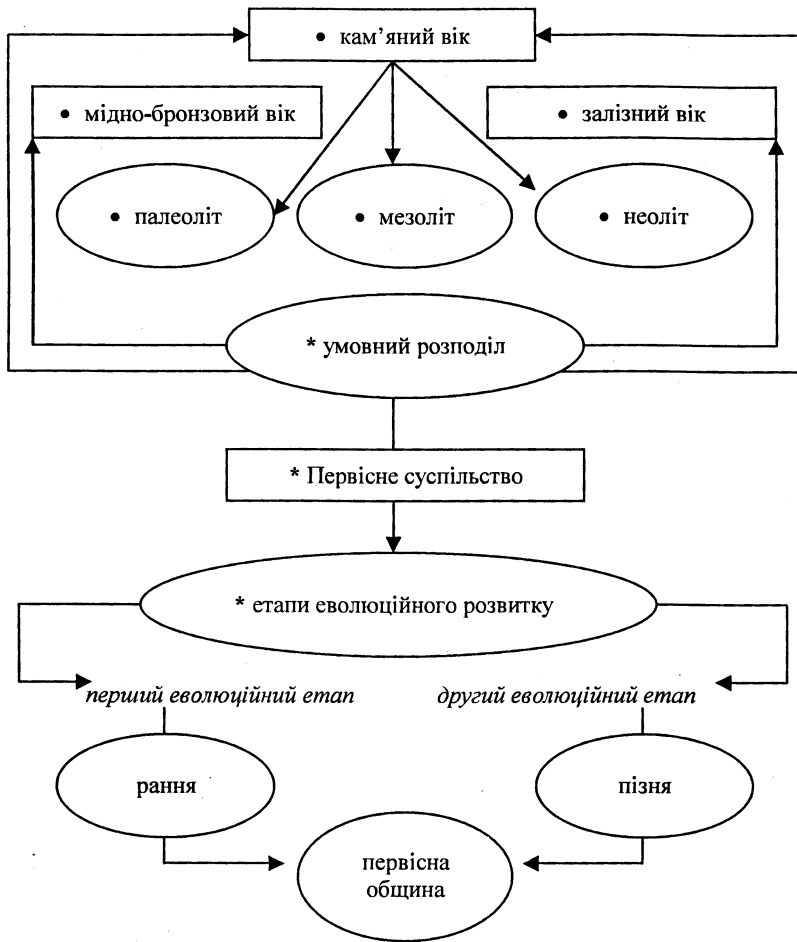

Рис. 2.1. Умовний поділ первісного суспільства

Головну роль у господарстві трипільців відігравали мотичне землеробство та скотарство. Основні сільськогосподарські культури – пшениця, ячмінь, просо. Землю обробляли дерев'яними мотиками з кам'яними або роговими наконечниками; урожай збирали за допомогою кам'яних серпів із крем'яними лезами, молотили ціпами. Мололи зерно на кам'яних зернотерках.

Скотарство відіграло значно меншу роль, хоча майже всі види сучасних свійських тварин були в господарстві трипільців. Проте скотарство і землеробство не могли повністю задовольнити потреби трипільців, тому вагома роль належала мисливству та рибальству. З часом у господарстві трипільців, крім кам'яних знарядь праці, з'являються й мідні.

Розвиток продуктивних сил, поглиблення суспільного поділу праці, виникнення товарного виробництва й обміну були підґрунтям для становлення приватної власності, індивідуального господарства та розпаду роду. Виділення заможної верхівки, перетворення на рабів спочатку військовополонених, а потім і збіднілих членів племені